

ГОДИШНИК
НА ДЕПАРТАМЕНТА ЗА ЕЗИКОВО ОБУЧЕНИЕ
И ПРОДЪЛЖАВАЩА КВАЛИФИКАЦИЯ
ПРИ СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
Том 24, 2023

ANNUAL
OF THE DEPARTMENT FOR LANGUAGE TEACHING
AND CONTINUING QUALIFICATION
AT SOFIA UNIVERSITY „ST. KLIMENT OHRIDSKI“
Volume 24, 2023

**ЗА ЕДНА НЕОБИЧАЙНА УПОТРЕБА НА ИНФИНИТИВА
В СЪВРЕМЕННИЯ ИТАЛИАНСКИ ЕЗИК ОТ
ГЛЕДНА ТОЧКА НА НЕНОСИТЕЛИ НА ЕЗИКА**

МАРИЯ ЛАДОВИНСКА

*Департамент „Чужди езици и култури“
Нов български университет
ул. „Монтевидео“ No 21, София 1618, mladovinska@nbu.bg*

Резюме: Статията предлага по-различна гледна точка към вече разглежданата в предишни текстове на автора тема за случаите на неясна референция на инфинитивния подлог в съвременния италиански език. За основа на изследването служи част от вече използван корпус от примери, извлечени от съвременна италианска художествена проза. Целевата група на експеримента са български италианисти, преподаватели по италиански език като чужд. Целта на изследването е да проследи и коментира начина, по който неносители и специалисти по езика възприемат поднесените им езикови факти.

Ключови думи: инфинитив, подлог, неясна референция, съвременен италиански език, експеримент

Maria Ladovinska. ABOUT AN UNUSUAL USE OF THE INFINITIVE IN CONTEMPORARY ITALIAN FROM THE POINT OF VIEW OF NON-NATIVE SPEAKERS

*Department of Foreign Languages and Cultures
New Bulgarian University
21, Montevideo St., 1618 Sofia*

Abstract: The article offers a different point of view on the theme examined in previous texts by the author: the ambiguous reference of the subject of the infinitive in modern Italian. At

the basis of the research is a part of a previously elaborated corpus of examples taken from contemporary Italian fiction. The target group of the experiment are Bulgarian Italianists, teachers of Italian as a foreign language. The purpose of the research is to follow and comment on how non-native speakers and language specialists perceive the linguistic facts presented to them.

Key words: infinitive, subject, ambiguous reference, modern Italian, experiment

УВОД

Статията представя експеримент, проведен със съдействието на българи, преподаватели по италиански език като чужд. Целта на експеримента е да проследи как бива тълкувана от българските специалисти в областта на италианския език употребата на инфинитив в подчинено изречение, чийто подлог не само е различен от подлога на управляващия глагол, но и не е предшестван от какъвто и да било antecedent в главното изречение. С помощта на резултатите от експеримента ще се потърси отговор на въпросите релевантно ли е да се говори за подобна необичайна употреба на инфинитива в съвременния италиански език и ако е така, кое я прави възможна.

ИЗЛОЖЕНИЕ

От гледна точка на синтаксиса на инфинитивния подлог нееднаквост на подлозите на главния глагол и на подчинения инфинитив в италианския език е възможна, ако инфинитивният подлог е предизвестен в главното изречение от пряко или дателно допълнение на управляващия глагол (вж. също [2: 24-25])¹.

Използваните в експеримента примери, които илюстрират разглежданото езиково явление, са извлечени от страниците на съвременна италианска художествена проза – произведения на четири съвременни италиански писатели², публикувани в периода 1994-2006 г. Предложените пет откъса представляват част от корпус на предишно по-мащабно изследване, посветено на инфинитивния подлог в съвременния италиански език (вж. [1: 124-143]). Разликата между първия мащабен експеримент и този по-кратък се състои не само във времевата разлика (първият е проведен през 2009-2010 г., а вторият в края на 2015 г.), но и в участниците, и във въпросите към тях. Първата анкета беше предназначена за носители

¹ Нееднаквостта на подлозите на главния глагол и на подчинения инфинитив при рядко срещаната употреба на инфинитив с изразен подлог (вж. [4: 294] и [3: 580]) няма да представлява обект на настоящата статия.

² *“Mal di pietre”* („Лек за камъни“) на Милена Агус, *“Novecento”* („Новеченто“) на Алесандро Барико, *“Un posto nel mondo”* („Кътче в света“) на Фабио Воло, *“Va’ dove ti porta il cuore”* („Следвай гласа на сърцето“) на Сузана Тамаро. Вж. също **Есцериани литературни източници** в края на статията.

на езика (италиански студенти), чиято задача беше да разтълкуват смисъла на откъсите. Втората беше предназначена за носители на езика (български преподаватели по италиански), които трябваше да преведат на български език представените им откъси и по възможност да предложат синонимен вариант на италиански.

На поканата за участие в експеримента се отзоваха шест респонденти. Става въпрос за българи, по образование и професия преподаватели по италиански език. Всички обявяват, че използват италиански език ежедневно. Възрастовата група е доста разнородна (от 32 до 68 години). За най-младия от информантите италианският език е професия от 8 години, а за най-възрастния – от 40 години. Анкетата бе разпространена в електронен формат. Резултатите също бяха събрани по електронен път.

Аналогично на анкетата, проведена сред носители на езика, анкетата, предназначена за носители на езика, също е разделена на две части, всяка от които представя последователно само кратките³ варианти на откъсите (отбелязани с „а“) или само разширените им варианти (отбелязани с „б“)⁴. Целта на тази подялба на анкетата е тълкуването на всеки кратък вариант да е максимално независимо от това на съответния разширен. В началото на всяка една от двете части на анкетата са зададени едни и същи инструкции и въпрос⁵.

Всеки откъс е придружен от представени в табличен вид отговори на двете задания, поставени на респондентите – превод на български и

---

³ В краткия откъс е изолирана съвкупността управляващ глагол и подчинен инфинитив плюс ядрените, а понякога и малкото обстоятелствени елементи, които заедно образуват текст. Пречка за еднозначното тълкуване на този кратък текст се оказва неспрегнатата глаголна форма, т.е. инфинитивът и по-точно липсата на antecedent на подлога му в главното изречение (срв. [1: 130]).

⁴ Разширеният откъс представя номинативната верига на инфинитивния подлог с неясна референция. Всеки разширен откъс представя минимално необходимия контекст за идентифицирането на неясния подлог. Ето защо често пъти цитираният откъс не спира до изследвания подлог, а включва и следващи членове на веригата му (срв. [1: 131]).

⁵ Настоящата анкета се състои от две части. Попълнете ги, като започнете от първата част (стр. 1 и 2) и след като приключите с попълването ѝ, преминете към втората част (стр. 3, 4 и 5). Накрая попълнете данните, необходими за обработката на анкетата.

1) Преведете на български (в поле 1) предложените откъси и след това се опитайте да предложите техен синонимен вариант на италиански (в поле 2). И в двата случая обърнете внимание най-вече на маркираната в получер шрифт част от текста.

2) Ако не сте успели да дадете еднозначен превод и/или синонимен вариант, какво ви затрудни?

по възможност синонимен вариант на италиански. Мнението и впечатленията, изразени от информантите в таблиците, са предадени в курсив. Всяка таблица е следвана от коментар-анализ на автора на изследването. Лингвистичният анализ на отговорите на информантите обхваща и двата варианта на откъсите, с цел да се установи доколко инфинитивният подлог е разбираем във всеки от случаите.

Що се отнася до разширените откъси, някои от анкетираните са се ограничили до превод на български само на маркираната в получер шрифт част от италианския текст, като са имали предвид контекста. Макар и в този непълен вид, преводите са взети под внимание, тъй като съдържат минимално необходимата за целите на анализа част от текста (преводния еквивалент на италианския инфинитив и главния глагол). Маркираната в получер шрифт част от откъсите на италиански, която насочва вниманието към инфинитива и неговия подлог, е маркирана по същия начин и в преводите на български на анкетираните.

Първият откъс е извлечен от романа на М. Агус *“Mal di pietre”* („Лек за камъни“).

1-а

*“...non c’era pericolo **di dimenticarlo**”* [5: 29]

Таблица 1. Отговори на респондентите на пример 1-а

	1	2
Информант 1	нямаше опасност да го забравя	Non potevo dimenticarlo in nessun modo
Информант 2	Нямаше опасност да го забравя, забравиш и т.н. <i>Не може да се даде еднозначен превод, защото инфинитивната форма след безлично изречение не конкретизира подлога.</i>	Non c’era pericolo che io lo dimenticassi/ tu lo
Информант 3	Нямаше опасност да го забрави.	non c’era pericolo che fosse dimenticato
Информант 4	Нямаше опасност да го забрави.	Non se lo sarebbe mai dimenticato/ scordato
Информант 5	нямаше опасност да го забравя/забрави	Non c’era pericolo di non ricordarlo
Информант 6	нямаше опасност да го забрави	non esisteva un modo che lo dimenticasse

Информантите не са единодушни кой е подлогът на инфинитива. Според един от анкетираните „Не може да се даде еднозначен превод, защото инфинитивната форма след безлично изречение не конкретизира

подлога.“ Трима от респондентите са предположили, че става въпрос за подлог в трето лице ед.ч. (...да го забрави). Един от анкетираните посочва подлог в първо лице ед.ч. (...да го забравя). Други двама са предложили по повече от един вариант – възможен подлог на инфинитива във всяко лице и число (...да го забравя, забравиш и т.н.) или подлог в първо или трето лице ед.ч. (...да го забравя/забрави).

Все пак, в търсене на по-ясен изказ на италиански, четирима от анкетираните са разгърнали инфинитива до спрегната глаголна форма (в подчинително или дори в условно наклонение) и така са се опитали да укажат недвусмислено инфинитивен подлог в първо или трето лице ед.ч. Находчива е стратегията за заместване на безличния израз *non c'era pericolo* (нямаше опасност) със спрегнат личен глагол в първо лице ед.ч., за да стане ясен и подлогът на следващия го инфинитив (*non potevo dimenticarlo* = не можех да го забравя). Само един от респондентите е оставил непроменена оригиналната конструкция ‘безличен глагол + инфинитив’ (*Non c'era pericolo di non ricordarlo*), която при липсата на контекст не позволява еднозначен прочит.

1-б

“Il Reduce (...) nonostante avesse una gamba di legno e la stampella era un uomo bellissimo. Nonna, dopo cena, appena arrivata in camera, subito si mise allo scrittoio a descriverlo nei particolari, così se non lo avesse visto più nell'albergo, non c'era pericolo di dimenticarlo.”

Таблица 2. Отговори на респондентите на пример 1-б

	1	2
Информант 1	Нямаше опасност да го забрави	Non avrebbe potuto dimenticarlo
Информант 2	Ветеранът, въпреки че имаше дървен крак и патерица, беше много красив мъж. Баба ми, щом влезеше в стаята, седна веднага на бюрото да го опише, за да няма опасност да го забрави , ако не го види повече.	<i>Не бих могла да предложа синонимен вариант на италиански език, защото маркираната част от текста звучи съвсем конкретно и недвусмислено в цялостната завършеност на предложението откъс. Ако в първата част на анкетата имаше двусмислие и колебания при превода и можеше да се предложи друг вариант на глаголната конструкция, то във втората част неспрегнатите глаголни форми звучат съвсем уместно и разбираемо от гледна точка на граматиката. Освен това са правила, които са присъщи на италианския език и те не правят изключение и в художествените текстове.</i>

Информант 3	нямаше опасност да го забрави	non lo avrebbe dimenticato <i>Контекстът беше от голямо значение, за да се разбере точно към какво или кого се отнася действието, изразено от инфинитива. Тъй като инфинитивът е безлична форма, т.е. не изразява лице и число, нито времеви категории, в откъсите извън контекста преводът до известна степен се „налучква“, аз лично в повечето случаи съм го направила безличен или в трето лице единствено число, докато при кратките откъси, поставени в контекст, става напълно ясно не само кой върши действието, а също и някои други категории като наклонение на глагола, притежание, ориентиране във времето и пространството и т.н.</i>
Информант 4	Ветеранът, въпреки дървения си крак и патерицата, беше изключително красив мъж. Баба, след вечеря, веднага щом отиде в стаята си, седна на бюрото, за да го опише подробно, така, ако не го видеше повече в хотела нямаше опасност да го забрави.	....non si sarebbe mai scordata di lui.
Информант 5	нямаше опасност да го забрави	Non c'era pericolo di non ricordarlo
Информант 6	Баба, след вечеря, още щом влезе в стаята, веднага седна на бюрото да го опише подробно, по този начин и да не го видеше повече в хотела, нямаше опасност да го забрави.	Nonna, dopo cena, appena arrivata in camera si sedette allo scrittorio a descriverlo nei particolari, in caso che non l'avvesse visto più nell'albergo, non c'era pericolo che lei lo dimenticasse.

Смисълът на конструкцията „главен глагол + инфинитив“ е уловен безпогрешно, а коментарите на двама от респондентите към откъсите, поставени в контекст, обобщават гледната точка на останалите, попълнили анкетата (вж. коментарите в курсив на Информант 2 и Информант 3 в табл. 2).

В три от предложените пет синонимни варианта безличната конструкция (*non c'era pericolo* – нямаше опасност) е заместена от спрегнат личен глагол. В този избор на респондентите прозира стремеж за елиминиране на елемента, станал причина за колебанието им при тълкуването на краткия вариант.

Следващият откъс е извлечен от романа *“Novecento”* („Новеченто“) на Алесандро Барико.

2-а

*“Come sono andate le cose, poi, **dopo esser sceso** da là, quella è un'altra storia.”* [6 с. 51-52]

Таблица 3. Отговори на респондентите на пример 2-а

	1	2
Информант 1	Как се развиха нещата после, след като слезе от там, е друга история.	Come si sono svolte le cose dopo, quando è sceso di là, è tutt'un'altra storia.
Информант 2	Какво се случи после, след като беше слязъл оттам, е вече съвсем друга история.	Come sono andate le cose, poi, dopo che era sceso da là, quella è un'altra storia.
Информант 3	Какво се беше случило после, след слизането му оттам, това е съвсем друга история.	Cosa era successo, poi, dopo che era sceso da là, quella è un'altra storia.
Информант 4	Какво се случи после, след като слезе оттам, е друг въпрос.	Come è andata a finire, dopo esser sceso da là, è un altro discorso.
Информант 5	Как се развиха нещата после, след като слязох/беше слязъл оттам, е друга история.	Cosa è successo poi dopo che ero/era sceso da là, quella è un'altra storia.
Информант 6	Как се развиха нещата, после, след като беше слязъл от там, това е друга история.	Come sono andate le cose, poi, dopo che era sceso da là, quella è un'altra storia.

Информантите са разтълкували сложния инфинитив *esser sceso* като форма за трето лице ед.ч. (след като слезе/беше слязъл). Само един от анкетираните е предположил като възможна и формата за първо лице ед.ч. (след като слязох). Друг е представил дори преводен вариант с отглаголно съществително на мястото на сложния инфинитив (след слизането му).

Липсата на контекст е попречила на неносителите на езика да разтълкуват смисъла на инфинитива, вложен от италианския автор. От предложените синонимни варианти на италиански прави впечатление, че само в един е запазен инфинитивът от оригиналния текст (*esser sceso*), а във всички останали е предаден със спрегнатата глаголна форма в трето или първо лице ед.ч. (*è sceso/era sceso/ero sceso*).

2-б

“Io, dal Virginian, ci scesi il 21 agosto 1933. C'ero salito sopra sei anni prima. Ma mi sembrava fosse passata una vita. Non ci scesi per un giorno o per una settimana: ci scesi per sempre. (...) Avevo chiuso, con l'Oceano.”

Non è che mi piacesse quella vita (...) non riuscivo a pensare veramente che potesse andare avanti per sempre. Se fai il marinaio allora è diverso, il mare è il tuo posto, ci puoi stare fino a schiattare e va bene così. Ma uno che suona la tromba... Se suoni la tromba, sul mare sei uno straniero, e lo sarai sempre. Prima o poi, è giusto che torni a casa. Meglio prima, mi dissi. (...)

Come sono andate le cose, poi, dopo esser sceso da là, quella è un'altra storia. Magari mi riusciva perfino di combinare qualcosa di buono se solo non si ficcava di mezzo quella dannata guerra, pure lei.

Таблица 4. Отговори на респондентите на пример 2-б

	1	2
Информант 1	Как се развиха нещата после, след като слязох от кораба, е друга история.	Come si è svolta la mia vita dopo essere sceso dalla nave, e tutt'un'altra storia.
Информант 2	Аз, от Вирджиниън, слязох на 21 август 1933. Бях се качил на него преди 6 години. Струваше ми се, че беше изминал един живот. Не че този живот ми харесваше, не мислех наистина, че можеше да продължава така и занапред. Ако си моряк, е нещо различно, морето е твоето място, може да си останеш в него, докато пукнеш, и пак ще е добре. Но ако някой свири на тромпет ... Ако свириш на тромпет, в морето си чужденец, и винаги ще бъдеш такъв. Рано или късно е добре да се върнеш у дома. По-добре по-рано, си казах. Как са се развили нещата по-късно, след като бях слязъл от кораба, е съвсем друга история.	
Информант 3	Какво се случи после, след като слязох от кораба, това е съвсем друга история.	Cos'è successo poi, dopo che ero sceso da là, quella è un'altra storia.
Информант 4	Слязох от Вирджиниан на 21 август 1933. Бях се качил преди 6 години. Сякаш беше минал цял живот. Не слязох за ден или за седмица, слязох завинаги. Бях приключил с океана. Не че ми харесваше такъв живот... не можех наистина да мисля, че можеше да бъде завинаги. Ако си моряк е различно, морето е твоето място, можеш да стоиш там докато умреш и е правилно. Но някой който свири на тромпет... Ако свириш на тромпет за морето си чужд и ще бъдеш чужд винаги. Рано или късно е редно да се прибереш вкъщи. По-добре рано, си казах. Какво стана после, след като се върнах, е друга история.	Come è andata a finire dopo che sono tornato, è un altro discorso.

Информант 5	Как се развиха нещата после, след като слязох оттам, е друга история.	Cosa è successo poi dopo che ero sceso da là, quella è un'altra storia.
Информант 6	<p>Аз, от Вирджиниън, слязох на 21 август 1933. Бях се качил преди шест години. Но ми се струваше, че е минал цял живот. Не слязох за ден или за седмица: слязох завинаги. (...)</p> <p>Бях приключил с океана.</p> <p>Не че ми харесваше онзи живот (...) не успях да си представя наистина, че можеше да продължава вечно. Ако си моряк, тогава е различно, морето е твоето място, можеш да стоиш там до края си и така е правилно. Но някой, който свири на тромпет...Ако свириш на тромпет, в морето си чужденец, и завинаги ще си останеш такъв. Рано или късно е редно да се върнеш у дома. По-добре да е по-рано, казах си аз...(...)</p> <p>Как се развиха нещата после, след като бях слязъл от там, е друга история. Навярно щеше да ми се удаде дори да сътворя нещо хубаво, само ако не се беше намесила тази проклета война, и тя на всичкото отгоре.</p>	Come sono andate le cose poi, dopo che ero sceso da là, è un'altra storia.

При наличието на достатъчно контекст респондентите са променили мнението си, формирано на базата на краткия откъс. Този път са единодушни, че маркираният инфинитив описва действието на подлог в първо лице ед.ч. Само в един от петте синонимни варианта инфинитивът не е разгърнат до спрегнатата глаголна форма, но подлогът му в първо лице ед.ч. е предизвестен от притежателната форма *mia – la mia vita* (моят живот).

Следващите два са част от романа “Un posto nel mondo” („Място под небето”) на Фабио Воло.

3-а

“Ed è stato molto difficile *liberarsi* da questa paura...” [7: 34]

Таблица 5. Отговори на респондентите на пример 3-а

	1	2
Информант 1	Беше много трудно да се освободи от този страх... <i>И тук не се разбира без контекста за кого става въпрос.</i>	Non riusciva a cacciare via la paura.
Информант 2	А и беше много трудно да се освободи от този страх.	Ed è stato molto difficile che si liberasse da questa paura...
Информант 3	И беше много трудно да се освободи от този страх...	Ed è stato molto difficile che si liberasse da questa paura...
Информант 4	И беше много трудно да се освободи от този страх <i>(не е ясно кой)</i>	Togliersi questa paura di dosso...
Информант 5	Беше много трудно да се освободя/освободи от този страх	<i>Не се разбира кой извършва действието.</i>
Информант 6	А беше много трудно да се освободи човек от този страх...	Ed è stato difficilissimo che uno si liberasse da questa paura...

Информантите са интерпретирали инфинитива *liberarsi* като глаголна форма за трето лице ед.ч. (да се освободи). Един от тях е предположил като възможна алтернатива и формата за първо лице ед.ч. (да се освободя). Наличието на безлична конструкция в главното изречение *Ed è stato molto difficile...* (Беше много трудно...) е подтикнала един от респондентите да разтълкува като безлично значението и на подчинения инфинитив (да се освободи човек).

Подвеждащо в ограничения контекст се оказва следпоставеното възвратно местоимение за трето лице ед.ч. (*-si* на инфинитива *liberarsi*). Вероятно употребата му вместо възвратното местоимение за първо лице ед.ч. *-mi* е подтикнала трима от анкетираните в търсене на по-голяма яснота да разгърнат инфинитива от оригиналния текст до спрегната глаголна форма в трето лице ед.ч. на подчинително наклонение. Един от респондентите е предложил синонимен вариант на италиански, в който безличната конструкция е заместена от спрегнат личен глагол в трето лице ед.ч. (*Non riusciva a cacciare via la paura* = Не успяваше да прогони страха.). Трима от информантите са държали да изразят накратко мнението си, че без контекст не става ясно кой върши действието – „И тук не се разбира без контекста за кого става въпрос.“; „Не се разбира кой извършва действието.“; „не е ясно кой“ (вж. коментарите в курсив в табл. 5).

3-6

“Per questo motivo per me “cambiamento” era una brutta parola. Significava stare male. Ed è stato molto difficile liberarsi da questa paura che mi ha paralizzato per molti anni.”

Таблица 6. Отговори на респондентите на пример 3-6

	1	2
Информант 1	Много ми беше трудно да се освободя от този страх.	Per anni non riuscivo a liberarmi di questa paura.
Информант 2	По тази причина за мен промяна беше лоша дума. Означаваше да се чувстваш зле. А беше много трудно да се освободя от този страх , който ме парализираше дълги години.	
Информант 3	И беше много трудно да се освободя от този страх	Ed è stato molto difficile che io mi liberassi da questa paura
Информант 4	Поради тази причина за мен „промяна“ беше лоша дума. Означаваше да се чувстваш зле. И беше много трудно да се освободя от този страх , който ме бе парализирал много години.	Ed è stato molto difficile superare questa paura....
Информант 5	Беше ми много трудно да се освободя от този страх.	Non e' stato facile eliminare questa paura..
Информант 6	По тази причина за мен „промяна“ беше лоша дума. Означаваше, че човек не се чувства добре. И беше много трудно да се освободя от този страх , който ме парализира в продължение на много години.	Per questo motivo per me “cambiamento” era una brutta parola. Significava che uno si sentiva male. Ed è stato molto difficile che mi liberassi di questa paura che mi ha paralizzato per molti anni.

И в този разширен откъс никой от анкетираните не е имал колебания да посочи чрез превода на роден език подлога на италианския инфинитив. В петте синонимни варианта на италиански, предложени от анкетираните, има на три пъти стремеж да се заобиколи инфинитивът от оригинала – два пъти чрез спрягане на глагола в първо лице ед.ч. на подчинително наклонение и един път чрез заместване на безличната конструкция със спрегнат личен глагол в първо лице ед.ч. В останалите два синонимни варианта безличната конструкция и инфинитивът са запазени.

4-а

“Le ho chiesto **di diventare socio...**” [7: 60]

Таблица 7. Отговори на респондентите на пример 4-а

	1	2
Информант 1	Предложих й да стане съдружник... <i>„Предложих й аз да й стана съдружник“, така би било коректно да се преведе, но след като се прочете в контекста. Отново инфинитивът не дава ясна представа, без контекста, за извършителя на действието.</i>	Le ho proposto di diventare socio...
Информант 2	Помолих я да ми стане съдружник/ Помолих Ви да ми станете съдружник	Le ho chiesto che mi diventasse socio...
Информант 3	Помолих я да стане съдружник...	
Информант 4	Помолих я да стане съдружник.	...di essere mio socio
Информант 5	Поканих я да ни стане съдружник..	Le ho chiesto di partecipare come socio
Информант 6	Поисках от нея да стане съдружник...	Le ho chiesto che diventasse socio...

Водени вероятно от личното местоимение за трето лице ед.ч. ж.р. (*le = й*), което предшества управляващия спрегнат глагол, респондентите са приписали единодушно същото лице и число и на подчинения глагол в инфинитив. Един от анкетираните е направил логично предположение, че третоличното местоимение в ж.р. на италиански би могло да означава учтива форма (Помолих Ви да ми станете съдружник, вж. табл. 7, Информант 2).

В два от предложените пет синонимни варианта на италиански инфинитивът е заместен от спрегнат глагол в трето лице ед.ч. на подчинително наклонение. В един от вариантите инфинитивът е запазен, но е придружен от притежателната форма *mio* – находчива стратегия, която елиминира неяснотата, предизвикана от наличието на инфинитива. Белег за неяснотата на краткия откъс са два от предложените синонимни варианта на италиански, в които конструкцията с инфинитив е запазена, като е търсен синоним или на инфинитива, или на управляващия спрегнат глагол. Коментарът на един от анкетираните към преводния вариант на български посочва защо възниква проблем с разбирането и как би могъл да бъде преодолян: „«Предложих й аз да й стана съдружник», така би било коректно да се преведе, но след като се прочете в контекста. Отново инфинитивът не дава ясна представа без контекста за извършителя на действието.” (вж. табл. 7).

4-6

*“Adesso sto con Sophie. L’ho conosciuta a Boa Vista, mi è piaciuta subito. Cercava qualcuno che l’aiutasse a trasformare una vecchia casa in una posada. Ho iniziato a lavorare per lei e di lì a poco ci siamo innamorati. **Le ho chiesto di diventare socio**, però. Dopo un po’ ha accettato. Non al cinquanta per cento, perché non me lo posso permettere: solo una piccola quota per il mio lavoro. Così ora eccomi qua a fare la mia parte. (...)”*

Таблица 8. Отговори на респондентите на пример 4-6

	1	2
Информант 1	Поисках ѝ да станем съдружници.	Le ho chiesto di partecipare con una piccola quota.
Информант 2	Сега живея със Софи. Запознах се с нея в Боа Виста и веднага я харесах. Търсеше някой да ѝ помогна да превърне къщата си в ...Започнах да работя за нея и покрай това се влюбихме. Но я помолих да ѝ стана съдружник. Скоро се съгласи. Не на 50 %, защото не мога да си позволя да имам само една малка част за работата ми. И ето ме сега тук да оправям моя дял.	
Информант 3	Помолих я да ми стане съдружник.	Le ho chiesto di diventare mio socio
Информант 4	Сега съм със Софи. Запознах се с нея в Боа Виста, харесах я веднага. Търсеше някой да ѝ помогне да преобрази една стара къща в posada. Започнах да работя за нея и не след дълго се влюбихме. Помолих я обаче да ми стане съдружник. След известно време прие. Не на 50 процента, защото не мога да си го позволя, само малък дял за моята работа. И сега ето че изпълнявам моята част.	Le ho proposto di essere socio.
Информант 5	Помолих я да ѝ стана съдружник.	Le ho chiesto che io partecipassi come socio.
Информант 6	„Сега живея със Софи. Запознах се с нея в Боа Виста, хареса ми веднага. Търсеше някой да ѝ помогне да превърне една стара сграда в къща за гости. Започнах да работя за нея и скоро след това се влюбихме. Обаче, поисках от нея да ѝ стана съдружник. Не след дълго тя прие. Не петдесет на петдесет, защото не мога да си го позволя: само малък процент заради моята работа. И така, ето ме тук сега, за да изпълня моята част. (...)“	Però, ho chiesto a lei che io diventassi socio.

Въпреки контекста двама от шестимата анкетирани не са се ориентирали и са приписали на инфинитива *diventare* значение за трето лице ед.ч. (помолих я да ми стане съдружник) вместо за първо лице ед.ч. (помолих я/поисках от нея да ѝ стана съдружник) или допустимото първо лице мн.ч. (поисках ѝ да станем съдружници).

В петте предложени синонимни варианта на италиански, както и при кратката версия, само два пъти е предложена на мястото на инфинитива спрегнатата форма на глагола в подчинително наклонение, която напълно елиминира двусмислието (*ho chiesto a lei che io diventassi socio, le ho chiesto che io partecipassi come socio*). В два от вариантите инфинитивната конструкция е запазена, като е търсен синоним или на инфинитива, или на управляващия глагол. Един път е приложена стратегията за поясняване на инфинитива чрез притежателна форма. Анкетираният, използваващ подхода, е различен от анкетирания, който го е предложил в тълкуването на краткия откъс. Проблемът е, че и в този случай не е станало ясно на респондента, че разказвачът е този, който иска да стане съдружник на Софи и вместо формата *suo* е използвал *mio* (*Le ho chiesto di diventare mio socio* = Помолих я да ѝ стана съдружник.).

Последният откъс е извлечен от епистоларния роман *“Va’ dove ti porta il cuore”* („Следвай гласа на сърцето“) на Сузана Тамаро.

5-a

“Il senso di sconfitta era troppo grande per poterlo ammettere.” [8: 61]

Таблица 9. Отговори на респондентите на пример 7-a

	1	2
Информант 1	Чувството за поражение беше твърде силно, за да може да го приеме. <i>И тук при двата превода забелязвам, че при изречението без контекст ми е останал неясен извършителят на действието.</i>	Il senso di aver perso la battaglia non gli dava pace.
Информант 2	Усещането за поражение беше твърде голямо, за да успее/успеят да го приеме/приемат. <i>Във втората част на изречението не е ясен подлогът.</i>	Il senso di sconfitta era troppo grande affinché potesse/potessero ammettere
Информант 3	Усещането за поражение беше прекалено силно, за да можем да го признаем.	Il senso di sconfitta era troppo forte perché potessimo ammetterlo.

Информант 4	Чувството за поражение беше прекалено голямо, за да може да го признае.	...per poterlo accettare.
Информант 5	Чувството на поражение беше твърде голямо, за да мога да го призная.	Il senso di sconfitta era troppo grande per accettarlo.
Информант 6	Усещането за поражение беше твърде силно, за да може човек да го приеме.	Il senso di sconfitta era troppo grande perché uno potesse ammetterlo.

Употребата на инфинитив в подчиненото изречение за цел отново е станала повод за разночетения от страна на респондентите. Двама от тях не са спестили коментарите си относно непрозрачността, до която води неспрегнатата глаголна форма. Споделят в бележки, че става въпрос за „неясен извършител на действието“ или че „във втората част на изречението не е ясен подлогът“ (вж. коментарите в курсив в табл. 9).

Трима от информантите са предположили трето лице ед.ч. за подлог на инфинитива в имплицитното изречение *per poterlo ammettere* (Чувството за поражение беше твърде силно, за да може да го приеме.). Един от тези трима анкетиран е посочил като алтернативен вариант и трето лице мн.ч. (Усещането за поражение беше твърде голямо, за да успее/успеят да го приеме/приемат.). Един от респондентите е заложил на първо лице мн.ч. (Усещането за поражение беше прекалено силно, за да можем да го признаем.). Друг от неносителите на езика е избрал безличната форма (Усещането за поражение беше твърде силно, за да може човек да го приеме.).

Един-единствен анкетиран е предположил значението на инфинитива, който разкрива само поставения в контекст откъс – първо лице ед.ч. (Чувството на поражение беше твърде голямо, за да мога да го призная).

В синонимните варианти на италиански, предложени от респондентите, преобладава употребата на спрегнат глагол на мястото на инфинитива – три пъти е употребено подчинително наклонение и един път изявително. Само в два синонимни варианта е запазена инфинитивната конструкция, като е търсен синоним на неспрегнатия глагол.

5-6

*“Dopo la sua tragica scomparsa, per diversi anni non ho più pensato a lei. Alle volte mi rendevo conto di averla dimenticata e mi accusavo di crudeltà. C’eri tu da seguire, è vero, ma non credo fosse questo il vero motivo, o forse lo era in parte. **Il senso di sconfitta era troppo grande per poterlo ammettere.**”*

Таблица 10. Отговори на респондентите на пример 7-б

	1	2
Информант 1	Чувството за загуба беше огромно, за да мога да го приема.	Era una enorme perdita e non riuscivo ad accettarla.
Информант 2	След трагичната ѝ загуба дълго време не мислих за нея. Понякога ми се струваше, че съм я забравил и се обвинявах за жестокостта си. Наистина ти я последва, но не вярвам, че това беше истинската причина или може би само до някъде. Чувството за поражение беше толкова силно, за да мога да го понеса.	
Информант 3	Усещането за поражение беше прекалено силно, за да мога да го призная.	
Информант 4	След трагичната ѝ смърт доста години не мислех повече за нея. Понякога си давах сметка, че съм я забравил и се обвинявах в жестокост. Вярно е, че имах ангажимент към теб, но не мисля че това беше истинската причина, или може би беше донякъде. Чувството за поражение беше прекалено голямо, за да мога да го призная.	Il senso di sconfitta era troppo forte per poterlo accettare.
Информант 5	Чувството за поражение беше твърде голямо, за да мога да го приема.	Il senso di sconfitta era troppo grande per accettarlo.
Информант 6	След нейната трагична смърт, в продължение на много години не помислих за нея. Понякога си давах сметка, че съм я забравил и се обвинявах в жестокост. Ти трябваше да я последваш, вярно е, но не мисля, че това беше истинската причина, или може би беше отчасти. Усещането за поражение беше твърде голямо, за да мога да го приема.	Il senso di sconfitta era troppo grande, perché io potessi ammetterlo.

За разлика от първата част на анкетата, където предположенията на анкетирания за смисъла на подчиненото имплицитно изречение за цел са разнопосочни, същото изречение, но придружено от контекст, не предизвиква недоразумения. Информантите са единодушни за значението на инфинитива, като го превеждат с форма за първо лице ед.ч. (...за да мога да го призная/приема/понеса).

Синонимни варианти са предложили четирима от анкетиранияте. Двама от тях са заложили на разгъването на инфинитива от оригиналния текст до спрегнатата глаголна форма (в изявително или в подчинително наклонение). Другите двама са повторили инфинитивната конструкция от оригиналния текст.

ИЗВОДИ

Резултатите от анализа на отговорите на информантите, носители на езика, дават възможност да се отговори по следния начин на двата въпроса, поставени в началото на статията. От една страна, в съвременния италиански книжовен език се срещат необичайни употреби на инфинитива в подчинено изречение, при които неясният му подлог не може да бъде извлечен с помощта на синтаксиса на изречението. От друга страна, отговорите и коментарите на информантите, носители на езика, навеждат на мисълта, че инфинитивният подлог с неясна референция представлява проблем за разбирането в рамките на изречението, който може да бъде преодолян благодарение на наличието на достатъчно обширен контекст, надскачащ рамките на изречението и на лингвистичния контекст.

Коментарите към анкетата на двама от информантите, носители на езика, са достатъчно показателни за начина, по който българските специалисти, преподаващи италиански език, възприемат и тълкуват предложените им езикови факти.

В първия коментар анкетираният говори за „уместност“ на глаголната конструкция: „...маркираната част от текста звучи съвсем конкретно и недвусмислено в цялостната завършеност на предложения откъс. Ако в първата част на анкетата имаше двусмислие и колебания при превода и можеше да се предложи друг вариант на глаголната конструкция, то във втората част неспрегнатите глаголни форми звучат съвсем уместно и разбираемо от гледна точка на граматиката. Освен това са правила, които са присъщи на италианския език и те не правят изключение и в художествените текстове.“ (вж. табл. 2, Информант 2).

За необходимостта от контекст, който да помогне да се избегне „налучкването“ при превод на инфинитива в подчиненото изречение, споменава друг от анкетираните български преподаватели: „Контекстът беше от голямо значение, за да се разбере точно към какво или кого се отнася действието, изразено от инфинитива. Тъй като инфинитивът е безлична форма, т.е. не изразява лице и число, нито времеви категории, в откъсите извън контекста преводът до известна степен се „налучква“ (...), докато при кратките откъси, поставени в контекст, става напълно ясно не само кой върши действието, а също и някои други категории като наклонение на глагола, притежание, ориентиране във времето и пространството и т.н.“ (вж. табл. 2, Информант 3).

Прави впечатление предпочитанието на повечето респонденти да заместват инфинитивната конструкция от оригиналния откъс със спрегнат глагол в синонимния вариант на италиански, който са предложили. Значителен превес има изборът на спрегнати глаголни форми в сино-

нимните варианти на кратките откъси. Въпреки че разширените откъси намаляват стремежа на анкетираните да заместват инфинитивната конструкция със спрегнатата глаголна форма, спрягането на глагола продължава да е водеща тенденция. Този преобладаващ избор издава усещането за неяснота, което неспрегнатият глагол в предложените откъси оставя у анкетираните и което намалява при наличието на повече контекст. Приложените похвати от информантите при преработката и тълкуването на предложените откъси биха могли да дадат представа за някои от механизмите, чрез които кохерентността прави даден текст разбираем дори и при нарушена кохезия.

ЦИТИРАНА ЛИТЕРАТУРА

1. Ладовинска, М. Разработване на анкета за емпирично текстолингвистично изследване на подлога на инфинитива в съвременния италиански език. – В: *Традицията като вдъхновение, сборник с доклади от Десетата юбилейна зимна школа на департамент „Англицистика“*. Богданов, Ст. (ред.). София: Издателство на Нов български университет, 2014, 124-143. ISBN 978-954-535-822-7 (Online)
<https://flc.nbu.bg/bg/publikacii/tradiciqta-kato-vdyhnovenie>
2. Ладовинска, М. Инфинитивният подлог с неясна референция в съвременния италиански език през погледа на носителите на езика. – В: *Годишник на департамент „Чужди езици и култури“, том 3, 2020-2021*. Наймушин. Б. (ред.). София: Издателство на Нов български университет, 2022, 24-48. ISSN 2603-4204 (Online)
<https://publishing-house.nbu.bg/bg/elektronni-izdaniq/periodika/godishnik-chuzhdi-ezici-i-kulturi-t-3-2020-2021>
3. Serianni, L. *Grammatica italiana. Italiano comune e lingua letteraria*. Torino, UTET Libreria, 1989.
4. Skytte, G. *La sintassi dell'infinito in italiano moderno*. Copenhagen, Munksgaards (suppl. № 27 di “Revue Romane”), 1983.

ЕКСЦЕРПИРАНИ ЛИТЕРАТУРНИ ИЗТОЧНИЦИ

5. Agus, M. *Mal di pietre*. Roma, Nottetempo, 2006.
6. Baricco, A. *Novecento*. Milano, Feltrinelli, 2006; prima ed.: 1994.
7. Volo, F. *Un posto nel mondo*. Milano, Mondadori, 2006.
8. Tamaro, S. *Va' dove ti porta il cuore*. Milano, Feltrinelli, 1996; prima ed.: 1994.